

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Agens De Rebus Ecclesiæ Sacris, & profanis, earumque usu, acquisitione,
conservatione, & alienatione

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 2. Satisfit Dubiis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61834)

fructibus, quos consumpsit. *I fundo ff. de lege commisso & Glo. ibid. Less. c. 20. D. 15. Full. Tr. 35. c. 7. n. 165.*

No. Licet venditor ex pacto legis commissoria revocare ad se possit rem emptori traditam, non tamen ad id cogitur, sed indulgere maius spatium pro solutione permittitur: nisi forte partem pretii iam tum acceperit. Tunc enim renunciat se iuri suo censetur. *I. Cum venditor. l. Nā legem ff. de le. commissoria. Fagundez l. 5. de Contract. c. 45. Tuschus V. Pactum Concl. 16.*

XIV. Actionem ex empto vocamus, quæ soluto pretio emptori convenit adversus venditorem, ut tradat rem venditā cum suis fructibus post moram, & aliis ad rem pertinentibus. *I. Iulianus. §. Afferi ff. de act. empti, & venditi.* In hac actione tres alie continentur, 1. vocatur *evictio*. Nam si vedita res aliena fuerit, ad omnia damna inde nata emptori tenetur. *Duenas in Reg. 244. 2. redhibitoria*; quā intra 6. menses agit contra venditorem, ut rescindat contractum, eò quod vendiderit rem aliquo vitio affectam. *ff. de edictio edicto. 3. vocatur prescriptis verbis*, quæ agit contra venditorem, quia non stetit pactis in venditione appositis. *Oldendorp. Classe 4. Act. 1.* Venditori è contra adversus emptorem competit Actio, ut præstet, quæ ipsi iure præstanda sunt, videlicet pretium rei venditæ, & usuras, seu interesse propter moram. *l. curavit. C. de actionibus empti.*

NOTA. Venditorem bonæ fidei non teneri de evictione 1. quando emptor nō denunciat illi moram litem esse super re vendita. 2. quando pactum est, ut evictionis nulla ratio habeatur. 3. quando accu-

sante venditore emptor non appellavit à sententia. 4. quando sententia aperte iniusta fuit. 5. quando per arbitrum definitur lis. 6. quando emptor tempore contractus sciebat rem alienam esse. 7. quando rem præscribere potuit emptor, & culpa sua non fecit. 8. quando emptor sua culpa amisit rei possessionem. *V. Duenas in Reg. 242. Card. Lugo Disp. 26. §. 10. ci. fin. Palao Tr. 32. Disp. 5. Pun. 28. §. 4. Vigilium in Methodo Civili l. 18. Par. 5. c. 6. Francisc. Marcus Decis. 582. & sequ. Barthol. Socinus in Reg. 532.*

§. II.

Sati sit Dubiis de emptione, & venditione.

DVB. 1. An vendere liceat rem alienam?

R. 1. secundum ea, quæ §. præc. n. 3. diximus, nō licere infcio invito rationabiliter domino, cū ipsius præiudicio: validā tamen veditio fore, sit emptori ignoranti fiat, in præiudiciū venditoris, qui actione ex empto, ad compensationem omnium damnorum tenetur. *l. rem alienam. ff. de contrah. empti. l. Nemo. C. de reb. alienis non alienand.* De evictione item, si furtivam esse comprobatum fuerit. *l. 1. l. Venditor & 10. ff. de evict. l. Non dubitatur. & 10. tt. C. eod.* Pretium nihilominus venditori acquiritur, quamvis rei venditæ dominiū non transferatur in emptorem. *l. tradito. ff. de acquir. rer. dom. l. ex empto. ff. de act. empti*: etiam quando malæ fidei, vel fur est, qui vendit. *l. qui vas. §. ult. ff. de furtis.* Nummus qui redactus est ex re furtiva, non est furtivus. Vnde sequitur, si quid
Iii 3 emerit

emerit rei furtivæ pretio dominium rei comparatæ ipsi, pretii verò vendenti advenire. Neque hic metuenda inæqualitas est. Quamvis enim dominium pretii venditor acquirat, emptor verò rei emptæ non acquirat, venditor tamen obligatus manet emptori de evictione, ut supra diximus, & constat ex *l. Ex empto. Card. Tuschus Concl. 53. Canon. l. 7. c. 6. n. 11.*

R. 2. Quando emptor rem alienam esse novit, actionem adversus venditorem non habet, neque is de evictione obligatur, nisi contrarium expressè deductum fuerit in pactum *l. si fundum. C. de evict.* Quod si res emptæ mobilis est, emens quasi fur punietur. *Conr. de Contr. p. 70. Mozius Tr. de empt. de reb. que emi & vendi possunt. Tuschus l. cit. num. 7. Mol. Disp. 327. & 380. Rebell. par. 2. l. 9. Q. 18. Sect. 1. Fagund. l. 5. c. 16. Salas de empt. & vend. Dub. 48. Laym. l. 3. Tract. 4. c. 17. §. 3. Tholos. l. 25. c. 10.*

R. 3. Cum res aliena restitutioni obnoxia est, si post diligentem inquisitionem dominus non compareat, non tibi, sed pauperibus utendam fruendam esse plerique volunt, ducti eâ ratione quòd ea videatur domini voluntas esse. DD. apud *Salas l. cit. & Less. c. 14. Dub. 7.* Non apparet tamen contra quam virtutem peccet, sibi retinens ea bona, quorum dominus ignoratur. Perinde enim, atque ad espota se habent, primo occupanti debita. Et quid facies, si dominus illorum infidelis, vel ita immisericors sit, ut nullo modo cupiat eleemosynam facere? Nō igitur damnanda penitus videtur *Soti opinio l. 5. p. 3. ar. 3.* sibi usurpare posse bona, quorum dominus post sufficientem inquisitionem ignoratur, cum plures illam sequantur, &

randem *Laym.* quoque valdè probabiliter vocet *l. 3. Tr. 1. c. 5. num. 24.* Est autem viri prudentis iudicio definiendum, quanto tempore expectanda sit veri domini revelatio. *V. Pallavicinum l. 4. de iustu. c. 2. n. 22.*

D. 2. An quis ad vendendum res suas cogi possit?

R. 1. Regulariter, & extra casum magnæ necessitatis neque ad emendum rem alienam, nec ad vendendum suam cogi quenkam posse. *l. In vitium. C. de contrab. vendit. l. nec emere. C. de iur. delib. & al. iurib. que citant Panorm. in c. 1. de empt. & vend. Covar. l. 3. Var. c. 14. Alu. Vela. q. Con. sul. 22. n. 1. & Ant. Gom. l. 2. c. 2. n. 51.* Vnusquisque enim rei suæ dominus, moderator, & gubernator est, cum potestate agendi pro sua voluntate. *l. Nemo. C. de iuda. & caliculis c. 2. iun. Glo. 1. de iure iur. & c. pen. de sepult. Boerius Decis. 322.* Quamobrem graviter à Deo reprehensus, & punitus est Achab. *l. 3. Reg. c. 21.* quod vineam Naboth nolenti vendere eripuisset. *Silv. n. 6. Bonac. rom. 2. p. 498. Franciscus Marcus Par. 1. Decisio aurearum Decisione 535. Lugo Disp. 26 Sect. 2.*

R. 2. Quia potestas publica minorem, & privatam potestatem subiectam habet, ad vendendum cogere potest subditos in his 7. casibus. 1. Cum id pia causa, seu religio postulat, ut si extruenda ecclesia, monasterium, aut Xenodochium sit. Colligitur ex *l. 2. §. Locum. & l. si quis sepulcrum ff. de Religiosis. & sumptib. funerum. Bart. Felinus. Angelus Silv. P. Emptio. q. 5. Zerola Pa. 1. n. 3.* 2. Cum in reip. & boni communis augmentum cedit. Si amplandum pomerium, muri, pontes, fontes reparandi, ædificanda curia, vel gymnasia.

hæta, in eum finem cogi cives possunt domos quæ obstant, vendere. *Pasquius l. 1. c. 5. Tholos l. 25. c. 10. Angel. Aretin. Consil. 71. Mysing. Cent. 5. obs. 97. Card. Tuschus Conclus. 59. num. 9. 3.* Qui rem ad victum necessariam venum exposuit, eandem vendere cogitur etiam taxato pretio. *Panor. Bart. Baldus, Dynus, Iason apud Covarr. l. cit.* Item tempore magna caritatis, ad vendendum, qui annonam habent, cogi possunt. Pari iure Advocatus, Medicus, cauponarius, & quicumque officium publicum suscipere, vel conductunt, ad id præstandum coguntur. De meretrice negat *Zerola l. cit. 4.* Domum ruinosam habens si reficere nequeat, cogitur alteri vendere, qui id faciat. & damno vicinorum consulari. *l. Cornelia §. 1. ff. ad S. C. Syllanianum 5.* Qui servum communem habet, in vitis locum manumittere potest, dando illis partem pretii debitam. *l. debitam C. de commu. servo man. missa. 6.* Qui habet rem communem cum alio, si voluerit vendere, vendere tenetur illi, cum quo communem habet. *l. Ad of. ficiur. C. communi dividendo. 7* Qui per sevitiam abutitur iurisdictione sua in subditos, ea in vitis privati potest, saltem ad tempus *Covarr. l. cit. Az. 3. l. 8. c. 27. Mol. D. 34. Salas Dub. 53. Schneidev. l. 3. l. 1. ff. l. 14. Card. Lugo D. 20. Sect. 1. Zerola Par. 1. V. Empiro. Socinus Reg. 435. Brenchorst Centur. 1. affert 63.*

DVB. 3. An opera Virtutum licite vendantur, & emanantur?

R. 1. Non licet vendere opera, ad quæ tenemur ex iustitia, vel obligatione officij nostri. Iudex V. g. pro sententia, testis pro testimonio ferendo nihil pacisci, & accipere potest, quia ad id ex iustitia, & officio

suo obligantur. Nec obstat, quòd pro alio testificari actus charitatis sit, eo ipso enim, quod ad testificandum quis accedit, veritatis dicere tenetur ex iustitia: quemadmodum mercator exponens rem vendibilem iustum pretium exigere debet. Nec ab onere restituendi liber est, qui in prædictis pretium admittunt. At cui restituet, inquis, iniuste accepta? Communior sententia pauperibus addicit. Vile consilium, & quo utens Sacerdos contentem obligare queat. *Covarr. & Soto* potius restituendum esse illi, qui dedit, existimant. Cum enim propter pacti nullitatem dominium non transtulerit, sed retinuerit, apud ipsum mansit, & recipere debet, quod absque effectu dederat.

NOTA. Intelligenda hæc de ipso actu iudicandi vel testificandi præcisè. Nam si pro labore diligentia, periculo, & similibus pretium datum sit, quamvis cum peccato acceptum, & applicatum fuerit, opere perfecto, retineri potest, quemadmodum in aliis materiis homicidii, luxuriæ &c. dici solet. *Silv. V. Simonia n. 9. Sajrus l. 10. c. 5. Dub. 8. Fann. 470. ar. 4. Covarr. ad Reg. Peccatum parte 2 § 3. Soto l. 4. q. 7. ar. 2. Medina q. 26. Less. 14. D. 8. & 9. Nav. c. 17. n. 34. Mol. D. 89. Arrago. 22. q. 75. ar. 4. Fagund. l. 5. c. 18. cum al. a se citatis. Armilla V. Emptio. Decianus l. 8. c. 35. n. 15. Franc. Marcus De iur. 686. 1-8 & 488. Comit. l. 3. q. 6.*

R. 2. Idè de operibus ex charitate præstandis dicendum est, vendi scilicet non posse, nisi fortè admixtus sit labor magnus, aut sumptus. Nam eiusmodi opera communi hominum iudicio non æstimantur pretio. Deinde, cum maximè inter sit proximi, ea opera fieri, videbitur contra datum, & non gratis, quod acceperis.

Quocirca

Quocirca nihil accipere potes pro eo, ut deponas odium contra me conceptum, vel indices furem, qui mea bona surripuit, modò sine labore & lumpu quies facere. Quod si pro actu, vel omissione actus faciendi in tuum solius commodum, aut in honorem Dei aliquid datum fuerit, retineri poterit, quia censetur liberaliter datum ex causa & sub conditione tantum, absque alia obligatione. Pari iure si detur ad inclinadam voluntatem eius, qui alias ex iustitia vel charitate teneretur: excepto, si ius obstat, restitutionem imperet, vel inhabilem reddat ad dominium rei acceptæ capessendum. Iudicibus certè ea erux videtur esse posita. *l. plebiscito 18. ff. de off. praesid. l. solent. §. fin. de off. proconsul. eod. Plura V. apud Less & Fagund. l. cit. qui superius generatim dicta, etiam in actibus ex voto, & obedientia debitis locum habere ostendit. num. 19. & 20.*

D. 4. An minoris emere liceat propter anticipatam solutionem?

No. Pro generali regula in tot dubiis quaestionibus titulus & causa aucti, vel minuti pretii attendi debet: non negligendo consuetudinem loci à viris bonæ conscientiae usurpatam. Hoc posito.

R. Propter anticipatam solutionem minui potest pretium etiam infra minimum aliàs constitutum, quando anticipatio venditori multum utilis, emptori vero qualicumque modo molesta, & gravis est, quod variis modis contingere potest.

1. Propter periculum non accipiendi merces, V.g. lanam, quæ ferè sic emi solet vel minus sinceram, vel propter lites inde nasci solitas.

2. Propter lucrum cessans, aut damnum emergens ex anticipata solutione.

Nam industrii mercatores per càmbia & alios modos lucrari possent si eam pecuniam in manu haberent.

3. Quia sic emendo, & soluendo crescit numerus vendentium, ex quo communiter pretium minui solet.

4. Quod similiter decrescit ex inopia, & necessitate venditoris, qui ultrò offerre, & rogare solent emptores.

5. Si lanæ omnes, ex gr. numerata pecunia emerentur eo tempore, quo oves tenduntur propter copiam & multitudinem viliori pretio emerentur: & rogantur emptores ab iis, qui præsentem pecuniam indigent pro mercede pastoribus danda, & lumpus ad conservandum necessarios fugiunt. Hinc colligitur generatim loquendo causam minuti pretii ex aliquo onere vel malo, quod iuste timetur ab emptoribus pendere. Ad hoc ergò, qui consultum suæ conscientiae vult, attendere debet iuxta Reg. initio datam. *Corduba 9.85. Soto l. 6. q. 4. art. 1. Mol. D. 360. Turrian. D. 61. dub. 10. Less. c. 14. Dub. 7. Valenz. D. 5. p. 20. Angles, Toletus. Em. Sa. Saloni. Fillinius Tr. 35. c. 5. Card. Lugo D. 26. Sect. 7. §. 3. Salas. Fagund. l. 5. c. 31. & 33. Mag. Mantius. Penna. Victoria. Escobar Tr. 3. Exam. 6. c. 3 n. 25. Eadem quaestio vicissim movetur, de venditione, in qua solutio differtur, an liceat tunc maiori pretio vendere, de quo Card. Lugo l. c. 5. 2. certum videri, ait. secluso omni alio titulo non licere augere ultra pretium rigorosum: hoc enim esset lucrum captare ex mutuo implicito. Licebit ergò quando titulus, & probabilis causa adest, quemadmodum paulo ante de solutione anticipata diximus. Communiter enim, ut cum Less. Card. citatus notat, ex dilata solutione met.*

ne mercatores damnū patiuntur ex defectu pecuniæ, quam in lucrum expendere non possunt. V. Palao Tract. 32. D. 5. Puncto 12. nu. 7. & Barb. in c. Consuluit. de Vsuris. Filliut. l. cit. num. 97. Dian. Par. 1. Ref. 20.

D. 5. Ad quem pertineant pericula rei venditæ?

Ad Venditorem nondum re tradita pertinere videntur ex l. Pignus C. de pignoratitia act. ubi indicatur casum, & periculum rei spectare ad eum, qui est dominus. Cùm ergo ante factam traditionem Venditor maneat dominus, si quid mali acciderit rei venditæ, ipsi imputabitur, Nihilominus.

R. Quando res determinata vendita est, licet nondum tradita sit, illicet periculum ad emptorem pertinere. S. Cùm autem Inst. de empt. & vend. l. id quod ff. de peric. & comm. rei vend. & l. 1. C. eod. tit. Ratio est, quia ad eundem commoda rei pertinent, ut in citatis legibus dicitur. Neque obstat l. cit. pignus. Ibi enim aliud non asseritur, quàm pignus manere in dominio debitoris, quia ex illo nullum creditori commodum accedit. Secus est in venditione, ut modò diximus V. Comitol l. 3. Q. 18. n. 9. Brenchorst Centur. 2. Assert. 55. Cæterum Regula assignata in multis fallit. 1. quando res non in specie, seu individuo venditur, V. g. equus, aut bos, ante traditionem venditoris periculum est. Glo. in l. quod si neque 14. ff. de peric. & comm. rei vend. Ratio, quia genus perire non potest. l. Incensium C. si certum petatur. 2. fallit in emptione celebrata in scriptis: ubi ante scripturam confirmatam periculum rei spectat ad venditorem. l. Cùm inter C. eod. ad hoc enim ut ad emptorem pertineat

periculum rei, requiritur emptionem esse perfectam. Sed ante Scripturam hic non est perfecta venditio 3. fallit in venditione conditionalit: quia pendente conditione, si tota res pereat, venditori perit: deterioratio autem ad emptorem. l. necessario ff. eod. 4. in venditione alternativa V. g. Vendo tibi mulum, vel equum: quia censetur venditio speciei incerta propter naturam alternativæ, quæ rem incertam efficit. l. Vbi §. quæ illud, aut illud ff. de verb. obl. 5. quando venditor in se periculum casus suscipit. V. Sanè. Inst. de empt. Nam ex natura huius contractus quamvis non susceperit rei custodiam venditor, nihilominus tenetur emptori de custodia lata scilicet levi culpâ l. custod. ff. de per. & com. rei vend. & l. quod sepè. §. si res. ff. de contrab. empt. 6. Si culpa etiam levi venditoris res pereat, ipsi perit, emptor indenunis manet. Silv. P. Emptio. num. 4. Less. c. 21. Dub. 12. 7. denique, quando venditor fuit in mora tradendi, ita ut per eum steterit, quo minus traditio fieret. Nec attinet, si res eodè modo apud emptorem peritura fuerit, quia odio morosæ venditoris ita cõstitutum est. Bart. & DD. in l. Quod te. ff. si certum petatur. Silv. nu. 3. Mol. Disp. 366. Salas Dub. 50. Graff. par. 1. l. 2. c. 116. Az. 3. l. 8. c. 26. Lopez de Contr. l. 1. c. 7. Em. Sa V. Venditio. n. 26. & 27. Less. c. 21. d. 12. Schneidev. l. 3. Inst. 11. 24. Fagundes l. 5. c. 47. Card. Lugo Disp. 26. ci. fin.

D. 6. An & quomodo licita sit emptio, & venditio cum pacto retrovendendi, aut redimendi?

Pactum hoc adijci potest 1. in favorem venditoris, & hic modus frequentior est. 2. in gratiam emptoris, ut scilicet recepto pretio teneatur rem emptam restituere

Kkk vendi-

venditori. 3. in favorem utriusque, ita ut alteruter, prius voluerit, possit recuperare id, quod dedit, restituito eo, quod accepit. 4. ex parte tēporis, vel statuto certo tēpore ut nō possit in qualibet illius parte redimi, sed in mēse determinato vel die, vel ut nō possit redimi ante certū tempus elapsū, V. g. post 3. mēses finitos. His positis.

R. Eiusmodi pactum de retrovendendo per se nullam iniustitiam cōtinet, modo serventur duæ conditiones. 1. est, ut is, in cuius gratiam fit talis contractus, de consueto pretio aliquid remittat in compensationem oneris, quod altera pars subit cedendi rem comparatam. 2. ut si quid damni allatum sit, pro eo satisfiat. De quantitate, & modo viderit electus utriusque consensu arbiter. Atque in hoc sensu & moderatione intelligi debet *Maxima*, quam DD. hic ad probationem adhibēt. Vnuiquisque arbiter rei suæ est, & imponere potest modum quem vult. Ita enim suæ rei quisque dominus esse censetur, ut disponat de illa pro libitu quidem, sed absque damno, & præiudicio tertii. *Bonacina* To. 11. p. 498. *Covar. l. 3. Var. c. 9. n. 3. Medina q. ul. de Vsu Gabr. in 4. Dist. 15. q. 12. art. 7. Maior. Q. 43. Mol. D. 375. Tholos. l. 25. c. 20. Escobar Tract. 3. Exam. 6. c. 3. Less. c. 21. D. 14. Filliur. Tr. 35. c. 7. Fagund. Contr. de Contr. Q. 33. De fructibus; interea perceptis difficultas est, ut si vineam emisses reddendam post biennium venditori. Distingue, si vinea redimatur eodem pretio, quo vendita est, medii fructus omnes ad emptorem spectant, secundum valorem, quem tunc habent. At secundum valorem, quem acquirit post tempus retrovenditionis, aut postquam emptor fuit in mora reddendi,*

pertinent ad priorem venditorem. Si autem redimatur diverso pretio, fructus pendentes ad primum venditorem pertinent: quia fit novus contractus, & revendenti licet augere, pretium ratione fructuum pendentium. In priore casu aliter fit, quia absque novo contractu is qui ante initus fuerat, dissolvitur. *Mol. Disp. 377. Navar. Silv. Caiet. & Conrad. ab eo citati. Thol. lo. cit. Card. Lugo Disp. 26. S. 13. §. 1. Bonac. Tom. 2. p. 498. Fashin. l. 2. c. 14. Escobar. Tract. 3. Exam. 6. c. 3. n. 34. Gomez l. 2. Var. c. 2. num. 24. Covar. l. 1. Variar. c. 15. nu. 6. & 7. Less. lo. cit. Dub. 15. n. 123. Palao Tr. 32. Disp. 5. Pun. 31. §. 9. D. 7. Quid iuris sit in Retractu.*

Retractus duplex est, Legitimus, seu gentilivus, & Conventionalis. Hic in retrovenditione exercetur; ille propinquis conceditur, ut quod aliis venditum est, redimere, & retrahere possit eodem pretio dato. Quatenus in nostris hinc provinciis obtinet, nihil aliud est, quam ius alienius gentis, aut civitatis, statuto, vel consuetudine concessum proximo venditoris consanguineo intra certum tempus rescindendi, & ad se revocandi venditionem rei immobilis, eodem oblato pretio, quo illa ab extraneo, vel remotiore consanguineo empta fuerat. *L. Dudum C. de contr. empt. & c. Constitutus de rest. in integrum* Extat quoque vestigium aliquod in c. 25. *Levit. & 32. Ieremia. Utile inventum esse propter conservationem iurium in eadem gente, aut familia Gasill prebat. l. 2. Obs. 19. Myrsing verò in Cent. 3. Obs. 51. afferit in multis Germaniæ provinciis observari, nec coniunctus, vel vicinus alienare possit, nisi prius interpellet coniunctum, aut vicinū, quod vocant ius protomiseos, sive ius conguis*

congrui, de quo sequentia observentur.

1. Retractum in sola venditione locum habere, nec extendi ad permutationem, locationem, emphyteusim, aliumve contractum, quo utile tantum dominium transfertur, directo penes alterum permanente, quemadmodum bene advertit. *Covar. l. 3. Par. c. 11. n. 3. & 4. Tirag. l. 1. de retractu §. 33. Tholos. l. 26. c. 12. Laym. l. 3. Tr. 4. c. 17. §. 6. Ranchbar Par. 1. Q. 43. n. 24.*

2. Si post legitimam denunciationem proximi consanguinei iusto pretio emere nolint, post duorum mensium spacium alteri vendi potest. Si autem non requisito proximo consanguineo alteri res vendita sit, ius habet proximus retrahendi intra annum, & die communi iure, ut ex *l. 2. Feud. DD. colligitur*. Ceterum predictus annus currit post venditionem perfectam etiam contra ignorantem, quamvis iusta & probabilis ignorantia iustam causam restituendi in integrum præbere possit. *Matth. de afflic. in Tr. de iure protomisicos.*

3. Quando proximus consanguineus ius congrui habens morte naturali vel civili defungitur, V. g. professione religiosa, ius retrahendi non transit ad eius hæredem, aut monasterium, quia privilegium personale est, unà petiturum, ut *Mol. notat Disp. 730.*

4. Requiritur ut sumptus, & expensas tempore contractus factas integrè refundat. *Infra utile. §. fin. ff. de minor.* ne quidè vini ea quantitate decempta, quæ insumitur pro approbatione contractus, vulgò dicitur sumptus tamen non necessarios excipio, uti fraudem quoque, quæ quis simulando retractum pro se fieri in gratiam alterius faceret, qui prædium sibi optat. Unde plerumque iuramentum à retrahentibus exigitur, quod à bona fide beneficio retra-

ctus uti velint, quemadmodum fufius declaratur à *Tiragu. Glo. 1. n. 1.* retrahendo sibi tantum, quia ius retractus extraneo venditur. Ex dictis colligitur, in retractu videri actionem quasi realem contineri, potestate relicta proximo consanguineo ad se revocandi rem, apud & quemcunq; exiterit. *Tholos. tamen l. 26. c. 20.* vocat personalem in rem scriptam. *V. Gaill. l. 2. Obs. 16. Palao Tr. 32. D. 5. pun. 29.*

D. 8. An, & quomodo Monopolia licita, & iusta sint? Monopolium dicitur, quãdo unus, vel plures, pauci tamè procurant, ut ipsi soli aliquod mercium genus vendant eo pretio, quod ipsi determinant. Generaliter autè sumitur pro qualibet industria mercatorum, qua prædictum finem intendunt, & consequuntur. Sunt verò 4 principales modi. 1. conveniendo inter se de pretio, ut nemo minoris vendat. 2. ut soli certum genus mercium concessione Principis vendant. *Az. 3. l. 8. c. 28. 3.* coemendo industrie omnes merces, easque occulendo, donec pro sua expectatione precium creverit. 4. impediendo, ne aliunde per alios inveniantur. *Less. c. 21. D. 21.*

R. 1. Monopolia iure civili prohibita sunt. *l. un. c. de monopol. & in Comitibus imperialis. Colonia an. 1512. Norimberga an. 1524. Spira an. 1529. & 26. Augusta 1530. Ratisb. 1532. Augusta an. 1548. & Francofurti 1577.* addita pœna publicationis bonorum, & exilii. Nec vana hæc prohibitio est. Memini enim ante annos non multos Episcopum quendam, & Impetii Principem ad causam de instituto monopolio, dicendam ab Imperatore Ratisbonam citatum esse. *V. Ordinat. Imperii. similiter à Franc. I. Gall. Rege prohibita esse artificum monopolia Tholosanus auctor est l. 25. c. 14.*

Plurima enim damna communitati & subditis inde creantur, subtrahendo merces, occulendo, augendo precium, avertendo aliis lucra, & commoda sua. Monopolæ enim, ut *Damhoud.* observat in *Praxi crimin. c. 122.* Secretam intelligentiam inter se habent, resque suas ita instituunt, ut ad singularem venditionem omnia contrahant, hoc est, triticum, carnem, pisces, butyrum, caseum, ova, saccharum, Syrupum, aromata, cuncta denique vendibilia, ab agricolis coemunt, ut postea ab ipsis cives, ac subditi emere debeant: adeoque ut annonæ flagellatores, & reip. perturbatores ac fraudatores multa gravissima, privatione bonorum, exilio, aliisque pœnis digni sunt. *Franc. Lucanus in Tract. de casib. honor. publicandor. par. 2. n. 5 & 6* *Ioa Berberius in Directo. Iuris. Rabr. de colleg. illic Fhol. l. cit. Laym. l. 3. Tract. 4. s. 17 §. 7. n. 41. Zerola Par. 1. V. Monopolia, in Vrbe à Pio 3 prohibita esse restatur.* Verùm ex hisce nondum sequitur contra iustitiam peccare Monopolas, neque modum negotiandi talem natura sua malum ac prohibitum esse: esto contra charitatem aliasve à iustitia virtutes delinquant. Igitur

R. 2. Monopolia, in quibus non exceditur iustum pretium, & sincera merces sunt, absolute mala, & iniusta non sunt: adeoque à Magistratu certis ex causis permissi, aut constitui possunt. Posterius hoc difficultate caret. Quis enim Regi aut principi, cum regno aut provinciæ suæ talem modum negotiandi utilem viderit, prohibeat, ne admittat vel lege aliqua constituat? *Silo. V. Emptio q. 18. s. a. V. Venditio n. 5.* Non peccare autem contra iustitiam Monopolas, dummodo iustū pretiū

licet summum exigant, patebit discurrendo per omnes modos supra positos. Nam quod primum modum attinet, quod plures inter se conveniant de tanto, & non minore pretio, aliàs iusto, ab ementibus petendo, seposita prohibitione extrinseca nulli iustitiæ præcepto opponitur. Utuntur negotiantes iure poscendo maius pretium: Utantur vicissim suo emptores, & minus offerant, vel etiam omitant emptionem. Rarò enim tanta emendi necessitas est, ut carere non possis, sed ad curiosam, & superflua nostra nos cupiditas impellit. Multò minus in secundo modo iniustitia latet. Principi enim ut diximus licet tale privilegium uni, duobus, tribus, vel pluribus concedere, addito etiam certo ve stigali in suum commodum: & secundum eiusmodi favorem agere Monopolas possunt alii verò abstinere tenentur. *Azor. l. 8. c. 28. Silo. V. Emptio p. 18.* Circa tertium modum, quando indulti re vel etiam vafre coemuntur merces, absconduntur, & reservantur in tempus opportuum augendo pretio, non una omnium sententia est. Contra iustitiam peccare censent. *Gabr. d. 15. q. 10 ar. 3. Ioan. Med. C. de restit. q. 36. §. pœn. Silo. V. Emptio. Q. 10. Ang. V. Negotiatio. n. 3. Sotus l. 6. q. 2. ar. 2. Maior in 4. d. 15. q. 4. Navar. c. 23. num. 91. & 92.* Piam, & probabilem opinionem esse lubens agnosco, contrariam nihilominus tenent ex recentioribus doctrina & fama notissimi. *DD. Molin. Disp. 345. L. ff. c. 21. D. 21. n. 151. Fagund. l. 5. de Contract. c. 35. Fill. Tr. 35. c. 8.* & alii quidam, qui addunt, quamvis contra iustitiam particularem nō delinquāt, delinquere tamen contra charitatē proximi, & iustitiam legalē seu publicā utilitatē. Nā si

modum

modum emendi illorum spectes, iusto pretio licet minore emunt: si detentionem & occultationem, ad oppositum nulla iustitiæ lege tementur: quod verò inde augeatur annona, communitati & civibus damnosa (quod est prioris sententiæ fundamentum) in ipsos ut causam derivari non debet: quia non tenebantur citius vendere: imò poterant aliò transvehere, vel etiam corrumpere & vastare. Adde, quod emptorum copia precium auget, & carissimam inducit, nec tamen idcirco contra iustitiam peccare censentur, at Magistratus, inquit, eos punire potest, & mercibus privare. Sit ita, nondum loquitur contra iustitiam, sed contra charitatem benevolentiam, & compassionem cõtribulibus debitã peccatum esse. Quartus modus distinctione indiget. Si quis invectionem mercium ab aliis institutam, fraude, vi, & injuria impedit, contra iustitiam graviter peccat, & communitati & mercatoribus ad restitutionem obligatus est. Communitati, quia aucti preii injustè causam dedit: mercatoribus verò, quia illos injustè probabili suo lucro privavit. *Silv. V. emptio q. 13.* Si verò absque vi, fraude & injuria, sed per industriam prævenit alios, effecitque labore & studio suo, ut merces suas primò distraheret indeque alii damnnum sentiant, nullius culpæ reus est, sed sibi imputent, qui eandem industriam & laborem non adhibuerunt. *Reb. lib. part. 2. l. 9 q. 7. num. 5. Soto l. 6. q. 2. 8. atque per hanc Salas de Contr. D. 83. Escobar. tract. 6. Exam. 6. c. 5. num. 76. Dian. part. 1. Rosell. 27. Card. Lugo D. 26. Sect. 12. Armilla V. Menopolium Palao Diss. 5. pun. 24. Sfortia Palayismus l. 4. de just. c. 9. num. 86.*

Dub. 9. De negotiatione licita, & illicita. Duæ species difficiles, & periculosa mihi aparuerunt, ait *Sapiens Eccles. c. 26. V. 27.* Difficile exiit negotians à negligentia sive à deceptione, & non justificabitur caupo à peccatis laborum. Proderit ergò monuisse de ruina, & iniquitate, quæ multiplex est. *Antonin. part. 2. tit. 1. c. 17.* Primo vitiatur à fine, malo seu intentione. Nam quæ negotiatio nihil aliud quam lucrum sectatur, turpis est. Lucrum enim nisi in bonum finem ordinetur, ex se bonum non est, teste *S. Thom. 2. 2. q. 37. art. 4. 2. ratione personæ.* Nam prohibita est Clericis, quemadmodum in *1. part. Summa Tit. 1. §. 2.* ostendimus ex *Dist. 88. c. fin. de vi. & bon. Cleric. & c. Secundum instituta Ne Cler. vel Mon.* Jure Civili autem (si tamen ea lex conscientiam ligat) nobilibus. *l. 3. nobiliores C. de com. merc. & mercat.* Nobiliores natalibus & honoribus conspicuos, & patrimonio ditiores perniciosum urbibus mercimonium exercere prohibemus. *V. Tiraque. de nobilitate c. 33. 3.* Non est cum quibuslibet exercenda. Turcis & fidei Christianæ hostibus vendere arma, ferrum, pulverem tormentarium, ligna, & similia sub poena excommunicationis in *Bul. C. D. prohibetur. V. Navar. c. 27. num. 63. 4.* Nec quolibet tempore. In Dominicis, & festis abstinento. *c. Omnes. de Feriis.* Mercatura (in diebus Dominicis) minime fiat, neque placitum. Placiti nomine intelligitur quælibet lis, jurgium, & causa forensis, quæ in iudicio agitur. *V. Barb. l. cit. Sanch. l. 5. Confil. c. 2. Dub. 25. 5.* Nec omnibus in locis. Ex templo vendentes, & ementes Christus expulit. *Matth. c. 21. c. Decet de immun. Eccles. in 6.* Cessent in Ecclesiis, &

carum cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum, ac fori cujuscunque tumultus. 6. Damnatur negotiatio quæ fit cum fraude, dolo, violentiâ, aut quolibet damno civium, vel Reip. secundum ea, quæ dixi Dub. præced. 7. illicita, & injusta fieri potest ratione pretii. Quamvis mercatoribus plus liceat exigere pro mercibus quàm ipsi dederint, propter laborem, & expensas itinerum, non licet tamen immoderatum pretium exigere. Faciunt etiam nonnulli inutiles, & minus necessarias expensas, quarum non est habenda ratio. Hic cynosurâ Justitiæ opus, ad quam nos virtutis amor, & DEI timor remittit. De negotiationis utilitate, necessitate, usu, & abusu plura eleganter tradunt, Petr. Tholos. l. 4. de Rep. c. 7. Adamus Contzen l. Polit. c. 10. Tanner. D. 4. q. 7. Dub. 2. De vitiiis mercatorum Alv. Pelaus l. 2. art. 42. Toletus l. 8. c. 47. & seq. Antonin par. 2. tit. 1. c. 17. & 18. Silvest. V. negotium, negotiatio. Armilla cod. num. 1.

S. III.

De Simonia.

I. Nomen à Simone Mago est, qui Actor. cap. 8. gratiam & dona supernaturalia DEI pecunia emere nisus est. c. qui studet 1. quest. 1. & c. Salvator. 1. q. 3. Definitionem Glossæ communiter recipiunt DD. *simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi temporali pretio aliquid spirituale, aut spiritali annexum.* Dicitur 1. studiosa voluntas, id est, deliberata, ad excludendum motus animi indeliberatos. Per voluntatem intellige actionem, ne potentia vel habitus existimetur definita. 2. Emendi, & vendendi quibus verbis comprehenditur omnis contractus onerosus, sive sit emptio, sive permutatio, sive locatio, omnisque pactio tacita, vel

expressa. c. in ordinando de Simon. 3. pretio temporali. In hoc enim consistit propriè Simonia, quòd res spiritalis, vel spiritali annexa pretio temporali æstimetur. Nam si res spiritalis pro spiritali, aut etiam temporalis non uti pretium, sed in eleemolynam detur, non erit Simonia: imò ejusmodi oblationes commendantur in c. ad Apostolicam hoc tr. v. Suarez Tom. I. de Relig. l. 4. c. 1. Pallavicinus l. 4. de just. c. 8. Porro, quid spirituale hic vocetur, non facile est definire, ut Navar. fatetur c. 23. num. 99. deinde ex Panorm. & S. Thom. in 4. D. 25. definit esse donum supernaturale à Deo datum ad animarum salutem: vel aliquid aliud institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam: vel ab Ecclesiastica potestate supernaturali, & gratis sibi data ad conficiendum illud, & gratis dandum. Hæc definitio videtur sumpta ex c. Gratia. c. qui studet c. quam pio l. q. 1. & à Navar. fufius declarat loco cit. Unde colligitur, non unius generis res spirituales esse. Aliquæ enim secundum suam essentiam tales sunt, ut gratia gratum faciens, virtutes infusæ, dona Spiritus Sancti, gratiæ gratis data. 1. Cor. 12. ad Ephes. 4. Adde charitatem, potestatem ordinis, ac jurisdictionem. Aliæ sunt spirituales secundum causam, ut Sacramenta sacrificium, & Sacramentalia, oleum sacrum, chrisma, aqua benedicta, agni DEI, & similia. Denique, aliæ secundum effectum, ut operationes, & exercitia, quæ alicui spiritali, aut supernaturali dono conveniunt, ut prophetisare, administrare Sacramenta, miracula patrare, dispensare, & commutare vota, & similia. Quæ annexa sunt spiritalibus, habent se ad illa, vel antecedenter, vel